

ORDINACIONS DE LA CONFRARIA I COL·LEGI DE DOCTORS EN MEDICINA I MESTRES EN CIRURGIA DE LLEIDA (26 d'abril de 1600)

Francesc ESTEVE i PERENDREU

0. Introducció (*)

0.1. Precisions conceptuals: gremi, confraria i col·legi.

a) Gremi és una corporació de base professional i àmbit local, de caràcter obligatori exclusiu i privilegiat, reconegut oficialment pels poders públics, municipals o reials.

b) Confraria és una entitat idèntica al gremi i que està sota una advocació religiosa (1). A Lleida s'utilitza el terme confraria i no gremi. A la súplica dels paers i Consell General de Lleida dirigida a Ferran II el Catòlic (1479-1516), que eleva a privilegi el 27 d'agost de 1510, solament es fa referència a confraries i no a gremis (2).

c) Col·legi és una corporació de base professional, també idèntica, com el gremi o confraria, però, constituïda per artistes, és a dir, per professionals amb cert nivell de formació en les arts liberals en el sentit acadèmic-tradicional: "trivium" (gramàtica, retòrica i dialèctica) i "quadrivium" (aritmètica, geometria, música i astronomia), que a l'Edat Mitjana s'hi adjuntà la filosofia, prescindint sovint d'algunes de les disciplines del quadrivium o àdhuc de totes.

Els col·legis eren considerats com una aristocràcia de les corporacions professionals o confraries.

Aquestes corporacions es basaven en l'existència de tres graus: aprenent, oficial (jove o fadrí) i mestre. L'aprenent treballava gratuïtament a canvi de manutenció i d'ensenyament. Acomplert el temps reglamentari ingressava a la categoria superior d'oficial, amb retribució salarial per part del mestre i amb l'obligació de viure a la casa d'aquest. Transcorreguts els anys d'oficial podia realitzar l'examen de mestre. Superat l'examen, ingressava a la corporació (3).

0.2. Estructura social i política de la ciutat.

Jaume I (1213-1276) el 20 d'agost de 1264 concedí a la ciutat de Lleida el privilegi de Paeria, en el qual el règim autònom municipal el constituï amb tres òrgans: els paers (magistrats que tenien les facultats rectores i executives), el consell assessor i l'assemblea general, amb el següent nombre de membres: 4 paers, el Consell Particular amb 22 consellers i el Consell General amb 50 consellers. Anys a venir el Consell Particular format per consellers del Consell General es transformaria en Prohomenies (Capbreu, Carnisseries, Segrià, Fontanet i Hospital) amb funcions de comissions informatives o consultives.

Pere III (1336-1387) en la reforma efectuada el 27 de març de 1386 dona entrada a les confraries en el Consell General i els 50 consellers els distribuï de la següent

forma: quinze per cada una de les mans (major, mitjana i menor) i cinc per les confraries.

Ferran II en virtut d'un diploma del lloctinent Joan d'Aragó, de 17 de maig de 1499, aplicà a la Paeria el règim d'insaculació, i l'any 1510 incorporà a la mà major les persones que gaudien de privilegi militar (4).

En el sistema d'insaculació dividien les diverses categories socials en quatre "bosses": militars, ciutadans (que juntes formaven la mà major), mà mitjana i mà menor. La composició de les mans era la següent:

- a) Mà Major: en la bossa militar hi havia la noblesa i en la bossa de ciutadans hi havia els ciutadans honrats, doctors i llicenciats en dret civil, en dret canònic i en medicina.
- b) Mà Mitjana: mercaders, notaris (5), cirurgians, apotecaris (6), adroguers i batxillers.
- c) Mà Menor: pagesos i menestrals (7).

Tant els paers com el Consell General es renovaven cada any a finals de maig o principis de juny. El paer en cap pertanyia a la bossa militar, el paer segon a la de ciutadans, el paer tercer a la mà mitjana i el paer quart a la mà menor. El Consell General, format per 50 consellers, es repartia de la següent forma: 7 militars, 8 ciutadans (que junts formaven els 15 de la mà major), 15 de la mà mitjana, 15 de la mà menor i 5 de confraries. Cada confraria elegida nomenava el seu representant confrare que s'incorporava a la mà corresponent (8).

Els requisits per a estar insaculat eren els següents: home major de 30 anys, no eclesiàstic, veí de Lleida, casat o vidu, contribuir en les impositions de la ciutat, tenir casa pròpia o arrendada d'ençà un determinat temps, no estar incurs en fallida ni haver realitzat cessió de béns, entre altres exigències, i estar matriculat pel que fa a mercaders i ciutadans honrats (9).

1. Ordinacions del Col·legi, de l'any 1600

Aquestes ordinacions, o ordenances, tenen per objecte regular l'activitat professional dels metges i mestres cirurgians, i especialment la dels mestres cirurgians en les seves funcions de govern, docents i laborals dins l'àmbit de la ciutat de Lleida.

1.1. Constitució del Col·legi

Pel que fa als col·legis de cirurgians podríem assenyalar, com l'antecedent històric més remot, l'aparició a París, a mitjans del segle XIII, del Col·legi de Sant Cosme, que no solament era una organització professional que reunia els cirurgians, sinó que també exercia una funció docent. Quan el gran cirurgià Lanfranc, a qui se l'ha anomenat pare de la cirurgia francesa, s'integrà al Col·legi de Sant Cosme el 1295, li donà un gran prestigi i, a més, aconseguí que les seves lliçons fossin seguides amb gran d'interès (10).

A Lleida quan el 26 d'abril de 1600 s'aproven les ordinacions del Col·legi dels Sants Cosme i Damià, la confraria de metges i cirurgians ja estava constituïda, i no tenim constància d'ordinacions anteriors (11).

El que sí podem afirmar és que a partir del privilegi de Ferran II, de 27 d'agost de 1510, als paers i Consell General de la ciutat se'ls atorga la facultat d'aprovar, corregir, interpretar i modificar les ordinacions de les confraries professionals, i que les seves

decisiones seran exclusives a qualsevol altre jutge ordinari o extraordinari i no es podran recórrer a la Reial Audiència de Catalunya (12).

A l'exposició de motius de les *"Ordinacions dels mestres de cases, pedrapiquers i cubers"* de Lleida, els paers actuen en qualitat de *"jutges, administradors i governadors de les confraries de la ciutat"* (13).

En conclusió, la constitució del Col·legi de Doctors en Medicina i Mestres en Cirurgia es produï en base a l'autorització reial, delegada als paers i Consell General de la ciutat.

Aquest col·legi, però, té una singularitat que el diferencia dels altres: els doctors pertanyien a la mà major i els mestres cirurgians a la mà mitjana; i les seves ordinacions es dirigien a regular l'exercici de la cirurgia, amb el suport de l'autoritat professional dels doctors que s'incorporaven als exàmens per al grau de mestria.

També cal fer esment que des de la fundació de l'Estudi General de Lleida, el 1300, els catedràtics metges eren anomenats mestres en medicina o físics. Per privilegi de Joan I (1387-1395) atorgat el 1391, es concedeix als mestres en medicina i en arts de l'Estudi General de Lleida, totes les gràcies, favors, honors, prerrogatives, franquícies i immunitats que els seus antecessors havien concedit als doctors de les facultats de canons i de lleis. El títol de doctor en medicina més antic de l'Estudi, conegut, és de data 24 de maig de 1552 (14).

1.2. Ingress al Col·legi

Adquireixen la qualitat de col·legiats els doctors en medicina i mestres en cirurgia que s'hagin examinat en el Col·legi, la qual cosa és requisit imprescindible per a l'exercici de les respectives professions a la ciutat de Lleida (ord. 1ª) (15).

El concepte d'examen que s'empra en les Ordinacions, cal matisar-lo:

a) A Lleida per a obtenir el títol de doctor en medicina calia seguir i aprovar els cursos establerts a l'Estudi General de Lleida (16), i doctorar-se amb el cerimonial regulat pel propi Estudi, amb intervenció dels catedràtics de la facultat de medicina i col·legi de doctors en medicina de Lleida (17).

b) Aquest Col·legi de Doctors en Medicina s'integrava a la Confraria dels sants Cosme i Damià de Lleida, a la qual també pertanyien els mestres en cirurgia, i ambdós col·lectius professionals formaven el Col·legi de Doctors en Medicina i Mestres en Cirurgia.

c) Quan a l'ordinació primera s'estableix *"que ninguna persona de qualsevol grau o condició sie, que no sigui gosada de curar de medicina ni de cirurgia que no sia examinat per lo col·legi dels doctors en medicina i mestres en cirurgia"*, s'ha d'entendre que el doctor en medicina que volia exercir la professió a Lleida, prèviament havia d'acreditar el seu títol i posteriorment, seria "examinat", pel Col·legi de Doctors en Medicina per tal d'efectuar les diligències oportunes a efectes de comprovar la seva validesa. Igualment respecte als mestres en cirurgia (18).

d) El mot "examen", però, té un doble sentit: un el que hem exposat d'acreditar suficientment la validesa del títol (de doctor o mestre); i l'altre, referit a l'examen per a mestre en cirurgia que prèviament ha d'acreditar els graus d'aprenentatge i de jove (19), i, posteriorment, realitzar les proves proposades pel Col·legi que avaluades i aprovades per aquest l'habilitarà per a aquesta funció, atorgant-li el grau de mestre en cirurgia.

1.3. Facultats dels col·legiats

Professionals

Exercir les respectives professions amb les següents limitacions: els mestres en cirurgia no poden donar cap "*medicina laxsativa*" (20), excepte en cas de necessitat (ord. 20^a); els doctors en medicina no poden fer cap sagnia, excepte en cas de necessitat (ord. 21^a).

La distinció entre una professió i altra era la que el doctor en medicina estudiava les malalties del cos i els seus remeis, i el mestre en cirurgia curava els mals amb operacions.

Docents

Els doctors en medicina, pel grau que tenien, estaven facultats per a exercir el "*ius docendi*": dret a impartir l'ensenyament de la medicina. En els títols de l'Estudi General de Lleida (com en els dels altres Estudis) hi constava expressament: "*...immediatament fou aprovat i llicenciat, segons les constitucions establertes en dit Estudi, amb dret a llegir, disputar, argüir, ensenyar, decidir, ordenar i corregir y altres actes que pugui exercir, en veritat tots els drets que als Doctors en Medicina pertanyen*" (21).

Els mestres en cirurgia tenien la facultat exclusiva de formació dels futurs mestres i els aspirants havien de superar dos graus: el d'aprenent i el de jove. La durada de cada grau, a Lleida, era: dos anys l'aprenent i cinc anys de "*pràctica neta*" el jove (ord. 3^a).

L'aprenent treballava gratuïtament a canvi de manutenció i ensenyament. Un cop acomplert el temps reglamentari ingressava a la categoria superior de jove, i era sotmès a un sever sistema de control; era obligat a viure amb el seu mestre, "menjant, dormint i fent contínua residència". A diferència de l'aprenent, rebia un sou pel seu treball (22).

De peritar

L'ordinació 22 prescriu que quan un doctor en medicina o mestre en cirurgia "*haurà de judicar alguna cura o desospitar algun nafrat*" (23), tindran dret a rebre un ducat (=22 sous) tant l'un com l'altre.

En un acord del Consell General de la Paeria, de 17 de setembre de 1340, s'autoritza que en les *dessospites* els metges-cirurgians cobrin un salari superior al dels altres metges:

"Item, al feyt dels metges de cirurgia que com bé sospiten, algun nafrat, que'n volen e pren. v. sous. E així per que'l salari sie massa. Ordena la dit Conseyll que sien dats a quiscun que sera desospitat. II. sous e mig; als demés metges. II. solament que desospitarà. Mas aquell que haurà tingut no sie dat res. E si per no, u volen, que'n sien forçats" (24).

1.4. Òrgans de govern

El Col·legi tindrà dos òrgans col·legiats: la Junta de Govern i l'Assemblea General.

1.4.1. Junta de Govern

Membres

És l'òrgan ordinari de govern del Col·legi i està constituït pel "prior i majorals". Recau en tres col·legiats elegits com a priors, anomenats també majorals, i que a les ordinacions són esmentats amb la denominació de "prior i majorals". Dos priors són mestres cirurgians i l'altre prior és doctor en medicina.

Donat que les ordinacions no defineixen el concepte "prior i majorals" hem hagut de recórrer a una reunió del Col·legi: el 27 de juny de 1634 es reunien Nicolau Alanda i Dídac Mendia, cirurgians de Lleida, "priors o majorals" del Col·legi de Cirurgians de Lleida, juntament amb el Magnífic Francesc Ferrer, doctor en medicina (25), (absent en la reunió que justificaria la falta d'assistència i se'l consideraria com a present), i amb l'assistència de Simó Sorriano, Pau Oliver, Josep Monbiella i Francesc Marro, cirurgians i col·legiats, convocats i congregats a casa de Simó Sorriano, a veu de manador del Col·legi (26), i amb el quorum necessari nomenen síndic del Col·legi al notari Pere Tarrés (27).

L'elecció dels priors s'efectuava el 27 de setembre, festivitat dels sants Cosme i Damià, i l'endemà els nous prior i majorals havien d'assistir a l'aniversari al monestir del Carme, o en el lloc que es fes (ord.19^a).

Els sants metges Cosme i Damià tenien altar al monestir de Nostra Senyora del Carme i al monestir de Sant Domènec, i eren patrons de la Confraria dels Doctors en Medicina i Mestres en Cirurgia i de la Confraria d'Apotecaris. És probable que els apotecaris celebressin la seva festivitat al monestir de Sant Domènec.

L'ordinació 18ª preceptuava que després de l'ofici de la festivitat se celebressin les eleccions, i no podien ser elegits els que no havien assistit a l'ofici i a l'elecció.

Les eleccions del 27 de setembre de 1622 foren impugnades en base que el cirurgià Pere Oliver, que era, aleshores, paer tercer, no pogué assistir per la "molta ocupació" dels paers (28). Els priors elegits finalment foren el doctor en medicina Jeroni Sabadia (29) i els mestres en cirurgia Pere Oliver i Simó Barceló (els priors antecessors eren el doctor en medicina Francesc Ferrer, el mestre en cirurgia Francesc Ribes, l'altre mestre no ens consta). Les eleccions acordades inicialment foren impugnades en base a l'ordinació 18ª del Col·legi, donat que el cirurgià Pere Oliver no va assistir personalment, com s'ha dit, per causa d'ocupar el càrrec de paer tercer; però les obligacions d'aquest càrrec, en un afer urgent de la ciutat, li ho va impedir, tot i que prèviament a l'elecció va atorgar representació a Felip Pinyol per assistir en nom seu i excusar l'assistència, cosa que així es va acreditar. L'elecció inicial que recaigué en el doctor en medicina Francesc Nogués (30) i en el mestre cirurgià Simó Sorriano, fou revocada posteriorment pel propi Col·legi i confirmada pel Consell General de la ciutat (31), que va considerar que la falta d'assistència del cirurgià Oliver fou per causa justificada.

És probable que un dels priors cirurgians no s'elegia i requeria en el col·legiat més antic.

Funcions

La Junta de Govern del Col·legi té atribuïdes les següents funcions:

a) Convocar l'Assemblea i executar les sancions per les faltes d'assistència, consistents en una multa en espècie: espelmes o ciris per a l'altar dels sants Cosme i Damià (ord. 8ª).

b) Executar les sancions per infracció d'ordinacions. La quantia de la multa és de 10 lliures (=200 sous) i feta efectiva s'haurà de dividir en tres parts: una pel denunciador, l'altra per l'executor de la sanció i l'altra per la caixa de la confraria.

c) Recaptar la quota obligatòria de cada col·legiat vuit dies abans de la festa dels sants Cosme i Damià. D'aquesta "plega" se'n donarà compte als nous prior i majors entrants (ord. 23ª).

d) Custodiar la caixa de la confraria a la casa del prior (no concreta quin) i les dues claus que *"les aien de tenir los maiors que aquel any se trobaràn"* (ord. 16ª).

e) Examinar les proves de llinatge i de grau dels aspirants a mestre (ord. 2ª i 3ª).

f) Assistir al notari i manador del col·legi *"en casos de medicina o cirurgia, tantas quantes vegades sie menester"* (ord. 17ª).

g) Rendir comptes als nous elegits en finalitzar el mandat, dins el termini d'un mes, sota pena d'inhabilitació per un període de tres anys. Els comptes s'hauran de donar a la casa del prior nou, amb assistència dels *"priors i maiors vells i nous"*, notari i manador (ord. 15ª).

h) Restituir a la caixa de la confraria, en el moment de rendir comptes, les quantitats no executades de les sancions per infracció d'ordinacions pels prior i majors sortints (ord. 24ª).

1.4.2. Assemblea General

Estarà formada per tots els col·legiats i les seves funcions seran:

a) Proposar al Consell General de la ciutat la reforma de les ordinacions.

b) Elegir cada any, el 27 de setembre festivitat dels sants Cosme i Damià, la Junta de Govern del Col·legi.

c) Concedir el grau de mestre en cirurgia.

1.5. Facultat del Col·legi per a la concessió del grau de mestre en cirurgia

El procediment que s'ha de seguir per a la concessió del grau de mestre en cirurgia és el següent:

Primer. El Col·legi solament pot admetre cada any dos aspirants a l'examen, tal com és *"ús i pràctica de Barcelona"*, i la presentació es farà el dia de la festivitat dels sants Cosme i Damià (ord. 7ª).

Segon. Els requisits que haurà d'acomplir l'aspirant són:

a) Prova de llinatge per part de pare i mare per tal de demostrar que no són moros ni jueus (32). Aquesta prova l'haurà de verificar el majoral més antic. L'aspirant haurà de prestar caució idònia, taxada pel Col·legi, per a les despeses del majoral (ord. 2ª).

b) Acreditar, com a jove, cinc anys de "pràctica neta", tres a Lleida i els altres dos podien ser de fora de Lleida amb la condició que s'haguessin efectuat amb mestre de Col·legi de Barcelona (33), Girona, Tortosa, València o Saragossa. I acreditar dos anys d'aprenent amb mestre col·legiat. La verificació de les acreditacions també les farà el majoral més antic, taxada la caució (ord. 3ª).

Tercer. Data d'assignació de punts a l'aspirant, consistent en assenyalar les matèries que haurà d'exposar el dia de l'examen.

El dia de l'assignació de punts, amb l'assistència de la majoria dels col·legiats, el prior i majorals assenyalen les matèries d'un tractat de Guido (34) "*com se usse en lo col·legi dels doctors en medicina*" (35), i se li dona un mes per a efectuar l'examen (ord. 6^a).

Quart. El dia de l'examen, reunits novament els col·legiats i sota la seva presència, l'aspirant desenvoluparà els punts que li foren assignats.

Les ordinacions 4^a i 5^a estableixen que per compte de l'aspirant s'haurà de fer el següent repartiment de propines en concepte de drets d'examen (36):

a) Al prior i majorals deu rals (=20 sous), dos parells de guants, dues lliures de confits fins (37), vuit unces de citronat (38), vuit de pinyonada (39) i vuit de massapà.

b) Al padri de l'aspirant el mateix que al prior i majorals.

c) Al que examina l'últim, dit "lo porter", doble de confitura i guants.

d) Als doctors en medicina i mestres en cirurgia que assisteixen a l'examen, la meitat del que correspon al prior i majorals.

e) Al notari una porció de confitura.

f) Al manador mitja porció i 5 sous.

g) Per dret de segell 4 rals (=8 sous).

h) A la caixa de la confraria 5 lliures (=100 sous).

Als doctors en medicina i mestres en cirurgia que no assisteixen a l'assignació de punts se'ls llevarà un ral de la porció, i al prior i majorals tres sous. Aquestes quantitats es destinaran a la caixa de la confraria (ord. 6^a).

Els doctors en medicina i mestres en cirurgia que no tinguin residència a Lleida, "*habitació continua*", no podran assistir a l'examen encara que haguessin estat examinats per aquest Col·legi (ord. 25^a).

Cinquè. Superat per l'aspirant l'examen, se li confereix el grau de mestre en cirurgia que l'habilita per a l'exercici de la professió i immediatament se li dona possessió com a mestre col·legiat amb dret de tenir botiga o operatori públic.

1.6. Relació jurídica de mestres, joves i aprenents

El jove examinat i habilitat per a l'exercici de la professió, amb el grau de mestre, si vol obrir botiga de cirurgia l'haurà d'emplaçar a més de quaranta portes, "*per qualsevol costat i per davant*", de la botiga del mestre que ha fet les pràctiques, excepte si la instal·la a la plaça (ord. 9^a).

El jove en pràctiques que se'n vagi de la casa del mestre, no pot entrar en casa de cap altre que no estigui a més de dues botigues de cirurgians, "*per qualsevol costat i davant*", excepte que el mestre que l'ha deixat li doni llicència. La infracció d'aquesta ordinació està penalitzada amb una multa de 10 lliures, tant pel mestre que l'admet com pel jove (ord. 10^a).

El mestre no pot admetre a cap aprenent que no hagi acomplert el temps convingut amb un altre mestre. La sanció és de 10 lliures tant pel mestre com per l'aprenent (ord. 11^a).

Mestre o practicant (40) que hagi estat cridat per a fer una cura a un pacient que l'estava curant altre mestre o practicant, que pugui fer aquesta cura i no més, a condició

que tingui llicència del mestre o practicant, la qual llicència implicarà haver rebut el pagament de sis dietes (41) (ord. 13^a).

La vídua deixada per mestre en cirurgia que tingui fills, pot tenir botiga fins que el fill "*prengui estament*" (42) o la filla es casi. Si aquest supòsit no es dona, solament podrà tenir botiga, durant un any (ord. 12^a).

2. Posteriors reformes de les ordinacions

2.1. Reforma de 1712

Felip V (1700-1746) rebutjat pels catalans a partir de 1705, emprengué l'ofensiva i la primera envestida fou contra Lleida. L'assalt de la infanteria borbònica el 14 de novembre de 1707, comportà el més dur saqueig que la ciutat patí en el decurs de la seva història. Lleida que el 1640 tenia a la ratlla de 1.500 focs, després d'aquest saqueig restà reduïda a 300 ànimes, i segons el cadastre de 1716 -ens diu Lladonosa- el nombre de veïns era 717. Després de deu anys d'ocupació borbònica, en la distribució de la població lleidatana, es compten 10 barbers-cirurgians, 4 apotecaris, 4 metges, 2 menescals, 8 notaris i escrivans i 1 advocat (43).

El 13 d'agost de 1712 els paers Francesc de Guiu i Escolà, Esteve Miret i Francesc Puigcató es reuneixen amb la Junta de Govern, que la formaven per la Mà Major els doctors Jaume Aran, Jaume Claver i Joan Baptista Sabata, metges (44), per la Mà Mitjana Josep Gordà, Josep Calbis (com a substitut de Josep Bealdú), tots tres notaris, i Domènec de Díos, apotecari, i per la Mà Menor Domènec Sales (45). En aquesta sessió, a proposta dels priors i Col·legi de Cirurgians, es regulen "*los gastos dels examens dels ques passen mestres cirurgians de la present ciutat*" atesos els "*grans abusos se experimentaven antes de la passada guerra*".

L'acord que s'adopta es refereix a dues qüestions: les propines i la imposició obligatòria al nou graduat de la prestació d'un servei.

Tot i que a la proposta s'indica els abusos que abans de la guerra es produïen pel que fa a les despeses dels exàmens, "les propines", l'acord deixa totalment vigents les ordinacions 4^a i 5^a, de 26 d'abril de 1600, referents a les propines, tret d'alguna petita variació.

La primera novetat és la introducció dels paers i síndic de la ciutat en el repartiment de les propines, que les rebran igual que els metges i cirurgians assistents a l'examen: 10 sous, 1 parell de guants, 1 lliura de confitura blanca, 4 unces de pinyonada i 4 unces de massapà.

El que sí modifica, temporalment, és la lliura de confitures (candi, pinyonada i massapà = 12 unces) que, "*per lo missero dels temps ocorre nos puegue practicar per falta de confitures de dites especies*", i en aquest cas, de no trobar-ne, se substituirà per un altra lliura de confitura blanca.

Pel que fa a la resta del repartiment: prior i padri propina doble (no innova res); al notari igual propina que als metges i cirurgians (se li augmenta, abans tenia una porció de confitura, ord. 5^a); a la caixa 5 lliures, 8 sous (no varia, abans la caixa 5 lliures i 8 sous de segell, ord. 4^a).

Del porter i manador no en fa esment (ord. 4^a i 5^a).

La segona novetat que introdueix la reforma és que el nou graduat és obligat d'assistir els malalts pobres de l'Hospital General de la ciutat per un termini de dos anys, en mesos alternats amb un altre nou graduat.

I una dada interessant de l'acord pel que fa a la despesa en diners de l'aspirant a graduar-se, "*la propina doble en diners son sinch lliures vuyt sous barceloneses*", és a dir, per posar un exemple, un prior que tenia propina doble rebia 20 sous en metàl·lic (1 lliura) i 4 lliures i 8 sous en espècie (2 parells de guants i 4 lliures de pes de confitura) (47).

2.2. Reforma de 1753

Felip V promulgava l'onze de maig de 1717 el decret de fundació de la Universitat de Cervera (48), extingint i traslladant a aquesta Universitat les de Barcelona, Lleida (49), Vic, Girona, Tarragona i totes les del Principat de Catalunya. Dos anys després abolia el Consell General de la Paeria de Lleida, anorçant, definitivament, l'antiga ciutat foral sorgida al segle XII.

El Decret de Nova Planta, promulgat el 16 de gener de 1719, suprimeix les antigues vegueries i en lloc d'elles foren creats els corregiments. A Lleida en comptes d'un veguer hi haurà un corregidor.

"La mort de la Paeria i el naixement del nou Ajuntament tingué lloc cerimonialment el 4 de març de 1719. Els paers Guiu, Miret i Puigcantó van rebre llur magistratura a mans de Don Diego de Alarcón, intendent general del capità general de Catalunya, marquès de Castel-Rodrigo, el qual prengué jurament als regidors i a l'alcalde nomenats per Felip V el 3 de febrer del mateix any. Ara el corregidor absorbirà tota l'autoritat de l'extinguit Consell General de la Paeria. L'absolutisme s'ha imposat definitivament. Els nous regidors no faran res que no passi pel Reial Consell de Castella o per la Reial Audiència de Barcelona" (50).

Les ordinacions de 1600 continuaran vigents fins l'any 1753, que seran reformades d'acord amb la situació política centralista exigida per la mentalitat absolutista de la casa regnant dels Borbons. Aquesta reforma ha estat publicada per Lladonosa (51) i contràriament al que manifesta, que no guarden cap relació amb les de 1600 (52), com podem comprovar tot seguit, conserven la mateixa estructura orgànica i consembiant contingut, però adaptades a la nova situació político-administrativa.

Composició del Col·legi.

El Col·legi de Metges i Cirurgians de Lleida estarà compost per quatre metges, com a mínim, i tots els mestres cirurgians i col·legiats actuals (ord. 1^a).

Advocació.

El Col·legi estarà sota l'advocació dels sants Cosme i Damià, establerta en el convent dels pares carmelites descalços de Lleida, sense perjudici de la lliure facultat que té el Col·legi d'establir-la en un altra església de la ciutat (ord. 1^a).

Patró i conservador del Col·legi.

L'Ajuntament de Lleida és patró i conservador del Col·legi, i assistiran, als exàmens públics, dos regidores "*o los que gustaren para más lustre, honor y conservación de dicho Colegio*" (ord. 18^a).

Agregació al Col·legi.

Els doctors en medicina, per ingressar en el Col·legi hauran de donar, de caritat, dues lliures d'espelmes blanques, de tres unces cada una, per encendre-les a l'altar dels sants Cosme i Damià el dia de la seva festa.

Solament es podran agregar al Col·legi dos mestres cirurgians cada any (ord. 17^a).

I cada mestre col·legiat ve obligat a visitar, quan convingui, els pobres de solemnitat, sense cap interès i solament "per amor a Déu i caritat al proïsme" (ord. 16^a).

Exercici de la professió.

Cap cirurgià que no sigui mestre col·legiat pot curar, ni tenir botiga oberta a la ciutat de Lleida per a sangnar, curar o afaitar, o qualsevol cosa pertanyent a la cirurgia, ni bon tros s'ha d'interporsar ningú de qualsevol estat, grau o condició, a "curar de cirurgia, ni medicinar" que no estigui col·legiat.

L'infractor d'aquesta ordinació restarà incurs en multa de 25 lliures (ord. 15^a).

Junta de Govern.

a) Composició. La Junta de Govern estarà formada per tres priors: un metge i dos cirurgians (ord. 2^a). Cada prior tindrà una clau diferent de la caixa del Col·legi i cada any hauran de retre comptes de la seva administració, dels ingressos i despeses del Col·legi (ord. 3^a).

b) Elecció. S'efectuarà el 27 de setembre de cada any per part dels membres del Col·legi i també s'elegiran dos examinadors pel grau de mestre (ord. 2^a).

Assemblea General.

Les convocatòries de les reunions dels col·legiats requeriran prèviament l'autorització del corregidor de la ciutat o del seu tinent. El lloc de reunió serà la casa del "prior major" (les ordenances no diuen qui és el prior major) o el que designi el corregidor, amb l'assistència del seu tinent a qui se li haurà de lliurar el salari acostumat (ord. 4^a).

Exàmens pel grau de mestre.

a) Cada any, en la festivitat dels sants Cosme i Damià, solament es podran presentar dos joves aspirants a mestre (ord. 5^a).

b) El jove aspirant a la presentació haurà d'aportar la filiació i testimoni autèntic de ser "fill de pares honrats, sense nota d'infàmia, ni de moros ni de jueus, i si de cristians vells i de bons costums, oficis o arts". El que no tingui aquests requisits no podrà ser admès, la qual infracció comportarà la pena de 25 lliures (ord. 6^a).

c) L'aspirant també haurà de presentar testimoni autèntic de les seves pràctiques per espai de sis anys amb mestre aprovat de Barcelona, Lleida, Girona, Tortosa, Vic (53), Tarragona o altra ciutat que tingui col·legi. Dels sis anys de pràctica dos hauran d'ésser fetes en hospital reial o general.

Als aspirants que hagin fet els dos anys de pràctica a l'hospital de Lleida, se'ls dispensarà un any dels sis, és a dir, els anys que ha d'assistir a l'hospital ho haurà de fer durant tres dies a la setmana, a l'hora assenyalada, i els altres tres a la casa del seu mestre (ord. 7^a).

d) L'aspirant haurà de disposar a la caixa del Col·legi 50 lliures catalanes, en concepte de despeses de la institució (ord. 9^a).

e) L'aspirant, fill de mestre cirurgia col·legiat de Lleida, pagarà a la caixa 25 lliures catalanes i se li dispensarà les proves de llinatge (ord. 13^a).

f) Efectuat el dipòsit, es procedirà a examinar l'aspirant, el qual examen es desenvoluparà en dues fases: la temptativa i l'examen públic.

La temptativa es farà pels examinadors del Col·legi i un metge col·legiat, amb l'assistència del tinent corregidor. Els tres examinadors rebran de salari sis rals d'ardits, cada un, i el tinent corregidor dotze rals d'ardits.

Si a l'aspirant se'l declara hàbil se li assenyalarà dia i hora per a l'examen públic, i en cas contrari se li assenyalarà un espai de temps no inferior a sis mesos, per a efectuar una nova temptativa (ord. 10^a).

L'examen públic s'haurà de fer a la casa de l'Ajuntament de Lleida. L'aspirant serà preguntat per tots els mestres col·legiats sobre cirurgia "tant pràctica com especulativa", i acte seguit es farà la votació sobre la seva suficiència. Tots els assistents, tant metges com mestres cirurgians col·legiats, rebran sis rals i el tinent corregidor dotze rals (ord. 11^a).

L'aspirant haurà d'elegir un padri, mestre col·legiat, per acompanyar-lo tant en la temptativa com a l'examen públic i tindrà de propina set rals per cada acte (ord. 12^a).

Aprovat i declarat hàbil, després de l'examen públic, se li confereix la maestria i se li dona possessió com a mestre col·legiat amb la facultat de poder tenir operatori públic.

Relació jove-mestre.

El jove que fa la pràctica amb un mestre, no el pot deixar sense el consentiment d'aquest. I cap mestre pot rebre a cap jove que feia la pràctica amb altre mestre, sense el consentiment d'aquest.

El jove que voldrà rescindir el contracte amb el seu mestre, amb justa causa resolta per la justícia ordinària (en judici verbal), podrà anar-se'n amb un altre mestre per a continuar la seva pràctica (ord. 8^a).

Dret de la vídua del mestre.

La vídua, deixada, de mestre cirurgia, podrà tenir operatori o botiga oberta durant un any. Si es casa durant aquest termini amb algú que no tingui la condició de mestre cirurgia, haurà de tancar la botiga.

La vídua deixada, amb fills, podrà conservar l'operatori fins que el fill o filla prengui estat (ord. 14^a).

Sancions.

En general la infracció d'ordinacions comporta una multa de 25 lliures, la qual quantitat es divideix en tres parts aplicades: "una para nuestras penas de Cámara" (fisc reial), altra per a la caixa del Col·legi i l'altra pel denunciante (ord. 6^a, 14^a, 15^a i 16^a).

Aquesta norma general, pel que fa a la quantia de la multa, resta rebaixada en l'ordinació 3^a, la qual disposa que cada any els priors hauran de retre comptes de la seva administració en els ingressos i despeses del Col·legi, sota pena de 10 lliures dividides i aplicades segons s'ha dit.

La infracció de la relació jurídica jove-mestre, suposa una multa, tant pel mestre com pel jove, de dues lliures, aplicada la tercera part a "nuestras penas de Cámara" i les

altres dues per a ciris destinats a il·luminar l'altar dels sants màrtirs Cosme i Damià (ord. 8ª).

Modificació i aprovació d'ordinacions.

Si el Col·legi creu convenient fer alguna altra ordinació nova, l'haurà de presentar a l'Ajuntament de Lleida per tal que sigui aprovada pel Reial i Suprem Consell de Castella (ord. 18ª).

3. La creació del Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona i la seva incidència en el Col·legi de Lleida i en els altres de Catalunya.

3.1. El Reial Reglament de 1760

El 12 de desembre de 1760 es promulga el reglament mitjançant al qual Carles III (1759-1788) erigeix el Reial Col·legi i Escola de Cirurgia de Barcelona, indicant la seva ubicació en l'Hospital Reial d'aquesta ciutat. A l'exposició de motius assenyala que l'objecte de la fundació és l'ensenyament de la cirurgia i la seva finalitat assegurar que els reials exèrcits, els regiments i l'Estat siguin assistits d'idonis cirurgians formats en aquesta facultat (54).

Aquest reglament té caràcter provisional en tant no es promulguin unes anunciades ordenances generals. La regulació d'aquest nou Col·legi, a grans trets, és el següent:

Serà president el primer cirurgià de cambra de S.M., que tindrà la qualitat de protocirurgià de Catalunya, i donat que aquest ha d'estar establert a la cort reial, el monarca nomena director a Pere Virgili (55), cirurgià de cambra, per tal que sempre que sigui a Barcelona tingui la mateixa autoritat i preferència que el president. Serà vice-president el cirurgià major de l'exèrcit que en cas d'absència del director exercirà les seves funcions. En cas d'absència o malaltia del vice-president ho serà el que proposi el director, amb l'aprovació del president (art. I i II).

Al director, entre altres afers, se li encomana la distribució d'hores d'estudi, curacions i demés actuacions acadèmiques.

El professorat estarà format pels següents mestres: el cirurgià major de l'exèrcit, els seus dos ajudants i dos cirurgians de l'Hospital Reial de Barcelona (56).

El Col·legi té la facultat d'examinar i aprovar de batxiller, els quals batxillers seran reputats com si haguessin estat graduats en una universitat d'Espanya.

Els alumnes del Col·legi, que hagin estudiat llatinitat, lògica i filosofia, una vegada examinats i aprovats pel director i els cinc mestres reglamentaris, obtindran el grau de batxiller i títol de cirurgià llatí; gaudiran, com els metges, del dret de portar espasa així com de les prerrogatives que són concedides per les lleis de Castella als d'aquest grau. D'aquest privilegi queden exclosos els cirurgians romancistes, que són els que no han estudiat aquelles matèries.

Els cirurgias llatins, caldrà tenir-los en compte per ocupar places de cirurgians de regiments militars, perquè aquest ha estat un dels principals objectius de la creació del Reial Col·legi.

La durada dels estudis en el Col·legi serà, almenys, de sis anys i, acabats aquests, podran ser examinats de cirurgians pel director, en cas de no trobar-se absent, i els cinc

mestres del Col·legi. Als aprovats en l'examen, se'ls expedirà el títol signat pel president.

Els joves o fadrins de les botigues dels cirurgians que assistiran a les lliçons, estudis i "demostracions" dels mestres del Col·legi, gaudiran dels mateixos privilegis que els estudiants ingressats en el Col·legi, però hauran d'estar subjectes al mateix examen i prova que els col·legials. Tant el joves com els practicants del Reial Hospital de Barcelona, vénen obligats a efectuar l'examen de llatinitat, lògica i física experimental.

La disposició del Reial Reglament que aquí ens interessa ressaltar, és la de l'article XVI que preceptua: a) per a ser aprovat de cirurgia en el Col·legi han de precedir dos exàmens en dies diferents, un de teòrica i l'altre de pràctica de tres hores de durada cada un; b) aquests exàmens no es podran efectuar en el transcurs de tres anys, ni en el Col·legi ni en cap lloc de Catalunya; c) ningú podrà curar de cirurgia a Catalunya si no té el títol del Reial Col·legi de Barcelona o del de Cadis. El dret del títol de cirurgia serà de 1.500 rals de billó. Pel que fa a aquest punt, l'article XVIII respectà els drets adquirits dels actuals cirurgians: *"sin perjuicio de los Cirujanos actuales del Principado, que tengan la correspondiente suficiencia, pues con estos no se ha de hacer novedad"*.

I per si el llarg i confús article XVI fos mal interpretat, l'exposició de motius de les esperades ordenances generals, de 12 de juny de 1764 (57), donaren la interpretació autèntica:

"Para atajar el desorden de la numerosidad de Cirujanos en Catalunya, que por el abuso de los Exámenes y Aprobaciones, se experimentaba, tuve a bien, que en el discurso de tres años no se recibiese ninguno al Examen de tal en todo el Principado, ni pasado dicho término, a al que no hubiese sufrido primero el Examen, el methodo de despachar los Títulos, y los derechos que se debían uno por uno, y otro, y su destino".

També precisa l'article XVII, que els llevadors, dentistes, oculistes i llevadores han d'ésser examinats pel director i els cinc mestres del Col·legi, i essent aprovats se'ls expedirà el títol corresponent, pel qual pagaran 500 rals de billó els tres primers i 100 les llevadores. Si les llevadores són pobres i viuen en una aldea se'ls donarà el títol gratuïtament.

Pel que fa al Col·legi de Lleida, i als de la resta del Principat, doncs, el Reglament suprimeix la facultat dels col·legis d'examinar i aprovar per al grau de mestre en cirurgia.

Els col·legis professionals o corporatius, però, es mostraren reticents envers aquest mandat. El secretari d'Estat Ricardo Wall en comunicació dirigida al Col·legi de Vic, en data 27 de juliol de 1761, manifesta:

"Enterada S.M. de que el Col·legio de Vich no obstante de que por esse Intendente se le comunicó el Reglamento que sirvió aprobar por el nuevo Rl. Colegio de Cirugia de esta Plaza no se ha sujetado a darle el debido cumplimiento y que a imitación suya han hecho lo mismo los maestros de los Colegios de esta Plaza, Gerona, Cervera y otros, excediendose a recibir y aprobar cirujanos contra la privativa facultad que para esto se le concede al nuevo Rl. Colegio ha resuelto S.M. que sin réplica, dentro de un mes, todas las Comunidades remitan sus libros de registros y se recojan sus títulos a los nuevos maestros a fin de que no puedan ejercer la facultad".

Els col·legis, a l'empara de llurs privilegis no derogats pel Decret de Nova Planta, interposaren un contenciós, que guanyaren (58).

3.2. Les Reials Ordenances Generals de 1764

Les anunciades ordenances generals les promulga Carles III a Aranjuez el 12 de juny de 1764 (59), i el seu caràcter és el de ratificar, ampliar, modificar i interpretar el Reial Reglament: *"Les Ordenances Generals ratifiquen el previngut en el Reial Reglament de 12 de desembre de 1760 (60), que amb les modificacions, interpretacions i disposicions contingudes en aquestes ordenances s'observaran inviolablement per tots els afectats"* (art. V, títol XVII).

Reitera que el govern i l'ensenyament del Reial Col·legi de Barcelona (i el de Cadis) es compon d'un director i cinc mestres, sota les ordres del primer cirurgià de la Reial Cambra i protocirurgia que és de la Facultat a Catalunya (art. I, tít. I). I pel que fa a les funcions docents, els mestres impartiran les següents matèries: un donarà fisiologia i patologia quirúrgica; altre osteologia; altre anatomia; altre malalties quirúrgiques; i altre terapèutica (art. I, tít. II).

3.2.1. Subordinació dels col·legis i de la professió de la cirurgia al Reial Col·legi.

Les ordenances fan referència expressa als col·legis de cirurgians de Catalunya, cosa que no feia el reglament, i estableix que el primer cirurgià i el director seran els caps de la cirurgia de Catalunya, i en concreta les seves funcions: a) fer observar els estatuts i privilegis de la cirurgia i dels que l'exerceixen; b) l'expedició de títols als que aprovin de mestres; c) proposar al rei qualsevol qüestió en benefici de la cirurgia; d) l'autoritat i direcció sobre comunitats o col·legis de Catalunya i cirurgians no establerts en comunitats (art. I, tít. III).

El monopoli d'estudis i el control de l'exercici de la professió de la cirurgia i dels col·legis de cirurgians pel Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona, hi resta ben palès, a les Ordenances:

A) Tots els que exerceixen alguna part de la cirurgia estaran sota l'autoritat del primer cirurgià del rei, director del Reial Col·legi, mestre vice-president (primer mestre) i els seus tinents, així com també pel que fa a l'estudi i pràctica de la cirurgia. A cada un dels quals, pel seu ordre, tenen la facultat de reunir totes les comunitats de cirurgians per a tractar assumptes relatius a la professió, presidir i proposar el que creguin convenient i fer observar la disciplina, estatuts i reglaments referits a la cirurgia en totes les comunitats de cirurgians i particulars (art. II, tít. III).

B) En cada comunitat o col·legi de cirurgians hi haurà un tinent elegit pel protocirurgia (primer cirurgià del rei), d'entre els cònsols del col·legi (priors, en el cas de Lleida), previ informes del director del Reial Col·legi, vice-president i mestres de la comunitat o col·legi del qual serà elegit. El càrrec durarà tres anys i les seves funcions seran: a) presidir les juntes del col·legi; b) informar-se de l'ensenyament dels joves (*"mancebos"*); c) vigilar l'exercici de la professió dels cirurgians; d) inspecció dels cirurgians no col·legiats de la jurisdicció del corregiment (art. III i IV, tít. III).

C) Pel que fa als estatuts o ordinacions de cada comunitat o col·legi antic de Catalunya, aprovats amb autoritat legítima, seguiran vigents sempre i quan no s'oposin als progressos, estudi, subordinació i bon ús de la cirurgia (art. IV, tít. III). Això suposà el primer intent de la supressió de la situació privilegiada de la que havien gaudit els col·legis en el transcurs de la seva història, en benefici del Reial Col·legi que representava el progrés, l'estudi, el cap i el bon ús de la cirurgia.

3.2.2. Règim jurídic dels col·legis de cirurgians

Junta de Govern

La junta de govern dels col·legis estarà constituïda per quatre membres: el tinent (que la presidirà i, que com s'ha dit, és designat pel protocirurgià d'entre cònsols del col·legi, el mandat del qual és de tres anys), el cònsol, el degà i el secretari.

Cada any, a primers de gener, s'elegirà un cònsol. La condició per a ser elegit és que tingui complerts quatre anys de recepció o residència en el col·legi (art. I, tít. IV).

Els cònsols tindran l'obligació de vetllar, amb el parer i dictamen del tinent, el compliment de les ordenances, estatuts i disciplina quirúrgica, i impedir que cap particular, encara que hagi estudiat la cirurgia o alguna de les seves parts, exerceixi aquest art sense títol (art. V, tít. IV). El cònsol exercirà l'ofici de dipositari del col·legi (art. II, tít. IV).

De degà en serà el membre més antic del col·legi i se li encomana la custòdia d'una de les tres claus de la caixa del col·legi; les altres dues les tindran el cònsol i el secretari, respectivament (art. V, tít. VI).

El secretari serà elegit pels membres del col·legi, d'entre ells, que sigui capaç per a exercir el càrrec, i en cas contrari nomenaran un professional (art. VII, tít. III).

Tant el cònsol com el secretari prestaran jurament, davant del tinent, de complir bé i fidelment el càrrec.

La junta de govern s'haurà de reunir els primers dilluns de cada mes a les tres de la tarda, per a tractar sobre afers relacionats amb la cirurgia, i la convocarà el tinent (art. VI, tít. VI) (61).

Assemblea General.

L'assemblea general de col·legiats també la convocarà el tinent. La convocatòria ordinària la farà cada any per elegir cònsol i l'extraordinària, en cas de discrepàncies en la formació dels joves, per part dels seus mestres, i, previa comunicació a la justícia, quan s'ha de tractar afers arduos i de molta entitat sobre el govern del col·legi, per tal que s'adopti la resolució i acord pertinents (art. VI i VIII, tít. VI).

Els mestres cirurgians.

Les ordenances estableixen dos principis bàsics:

a) Cap persona de qualsevol qualitat o condició, sigui eclesiàstic secular o regular, home o dona, podrà exercir la cirurgia, en tot o en part, en lloc o ciutat on hi hagi o no col·legi, a menys d'haver estat rebut mestre amb veritable examen en el Reial Col·legi de Barcelona (art. I, tít. V).

b) Els mestres cirurgians que hagin estudiat llatinitat i filosofia, i examinats i aprovats pel mestre president i mestres del Reial Col·legi, quedaran facultats per a exercir una art liberal i científica, i gaudiran dels privilegis i honors corresponents als professors de dita art, coneguts amb el distintiu de cirurgians llatins, els quals es podran agregar a qualsevol comunitat o col·legi d'acord amb els seus estatuts particulars. Aquests professionals de nou exàmens seran reputats com a rebuts en el protomedicat o graduat en qualsevol universitat (art. IV, tít. V).

En conclusió, solament es podran admetre, en els col·legis, els cirurgians llatins de nou exàmens, i les pròpies ordenances regulen distintes categories de cirurgians (de 5,

3, 2 i 1 examens), per tal de poder exercir la cirurgia o part d'ella (62) i segons en quins llocs.

Els cirurgians llatins que vulguin ingressar en un col·legi, hauran de realitzar els exercicis literaris i requisits que s'estableixen en les ordenances municipals dels antics col·legis, sempre que no s'oposin a l'ordenança general (art. XI, tít. VII), i els cònsols podran exigir el que s'acostuma a aportar per a la caixa del col·legi i no els refrescs, propines i altres obligacions que suposin despeses per al pretendent (art. V, tít. VII).

3.3. Les Reials Ordenances de 1795

Després de 31 anys de vigència de les ordenances de 1764, el 20 de juny de 1795 se'n promulguen unes altres per Carles IV (1788-1808) (63). D'antuvi, la seva clàusula final ens les defineixen: anul·len i deroguen les antigues (de 12 de juny de 1764) i el seu reglament (de 12 de desembre de 1760), i a més l'article I, capítol I, part cinquena, deroga totes les constitucions i privilegis dels col·legis de Catalunya.

No obstant, aquest article precisa que cal que subsisteixin els col·legis de cirurgians establerts a Catalunya des de temps remots, donat que poden ser de molta utilitat per tal d'assegurar els progressos de la cirurgia, i és voluntat reial que se n'estableixin on en falti, però uns i altres hauran de guardar la nova forma de govern que fixen aquestes Reials Ordenances, i per aquests efectes resten derogades i anul·lades les constitucions i privilegis que han regit dits col·legis, atès que l'experiència, lluny de fomentar la bona cirurgia, ha servit d'obstacle per al seu progrés.

I s'estableix com a principi, que els col·legis quedaran subordinats, tant en el governatiu com en l'escolàstic, a la Junta Superior de Cirurgia de Barcelona (art. II, cap. I, part cinquena) (64).

3.3.1. Organització dels col·legis

Composició i règim de sessions.

Els col·legis s'hauran de compondre, al menys, amb sis col·legiats llatins, dels quals la major part hauran de residir a la població on estigui establert el col·legi. Solament podran ingressar en el col·legi els cirurgians llatins examinats i aprovats en el Reial Col·legi. Si en algun corregiment no es pogués verificar l'establiment de col·legi, per no reunir en cap població el nombre suficient de col·legiats, la Junta Superior Governativa nomenarà en cada cap de partit un tinent cirurgia llatí, resident en la població cap de partit (art. IV i VII, cap. I).

En cada col·legi, la Junta Superior Governativa nomenarà com tinent subdelegat un dels seus membres, el qual nomenament serà perpetu. També nomenarà un secretari perpetu i, en el successiu, el tinent del col·legi proposarà una terna de col·legiats i la Junta en nomenarà un d'ells (art. VIII i IX, cap. I).

Cada any el col·legi elegirà d'entre els seus membres un cònsol, que haurà d'acreditar, al menys, quatre anys de col·legiat. Les seves funcions seran de vetllar pel que fa al compliment dels estatuts i a l'intrusisme professional (ats. X i XI, cap. I).

El tinent subdelegat serà cap del col·legi, cirurgians i joves de la seva jurisdicció, i les seves facultats seran: presidir tots els actes públics i privats del col·legi; ordenar el que cregui convenient per al bon règim; vetllar el compliment de les obligacions dels

seus subordinats; promoure l'estudi de la facultat; convocar juntes ordinàries i extraordinàries (arts. I i II, cap. II).

El tinent subdelegat, el cònsol i el secretari, són els dipositaris i responsables dels cabals del col·legi, i cada un tindrà una clau de la caixa (art. V, cap. III).

Cada dijous, si es festiu el dia immediat que no ho sigui, se celebrarà assemblea general de col·legiats, en la qual hauran d'assistir obligatòriament tots, excepte els que resideixin en poblacions molt distants (art. I, cap. V).

La precedència en les assemblees serà: tinent, secretari i cònsol, i els altres per ordre d'antiguitat. Si hi ha doctors en cirurgia, encara que siguin més moderns precediran als llicenciats (art. II, cap. V) (65).

Els afers a tractar en les assemblees seran, primer sobre dissertacions o observacions facultatives, i després sobre assumptes governatius referents a la facultat (arts. III i V, cap. V). A finals d'any es convocarà una assemblea per aprovar els comptes, informar de l'estat de la cirurgia i dels acords adoptats en les reunions (art. VII, cap. V).

El membre que no assisteixi a les assemblees serà multat amb 10 rals de billó, cada vegada que faltará, i 20 si havia de llegir i no se li dispensa el torn de lectura. Les multes s'aplicaran als fons del col·legi (art. VIII, cap. V).

Agregacions als col·legis.

Tots els cirurgians residents en les poblacions on hi ha col·legi hauran d'agregar-se en ell, excepte els cirurgians romancistes que no es podran establir en aquestes poblacions (art. I, cap. VIII).

Per a agregar-se s'haurà de seguir el següent procediment:

a) A la sol·licitud d'agregació, amb memorial, s'acompanyarà el títol de cirurgia llatí. Verificada la legitimitat del títol es decretarà l'admissió i se li assenyalarà, al pretendent, dia i hora per a celebrar l'assemblea del col·legi.

b) El dia de l'assemblea, oberta la sessió, el secretari donarà compte de la sol·licitud, memorial, registre del títol i de l'informe fet per ell. Seguidament l'assemblea votarà sobre la seva recepció i, acordada, es cridarà al pretendent, a qui el tinent li prendrà jurament (66).

c) Conclòs el jurament, l'agregat s'asseurà en l'últim lloc, però si és doctor en cirurgia s'asseurà l'últim dels doctors, i si algun és doctor en medicina seguirà l'ordre d'antiguitat dels cirurgians que no són doctors, pel fet de ser aquests cossos purament quirúrgics (arts. II i III, cap. VIII).

Qui s'hagi d'agregar dipositarà la quantitat acostumada en el col·legi i a falta d'aquesta dipositarà 500 rals de billó. Aquest dipòsit s'aplicarà als fons del col·legi. I queda expressament prohibit el refresc, propina o qualsevol despesa, ja sigui a compte de l'agregat o del col·legi (art. IV, cap. VIII).

Els col·legiats pagaran mensualment 8 rals de billó que s'aplicaran als fons del col·legi (art. VII, cap. VIII).

Tots els cirurgians, col·legiats o no, són obligats a denunciar l'exercici de la cirurgia sense títol legítim, i els que no ho denunciïn seran responsables dels danys que en pugui resultar (art. II, cap. IX).

Càtedra de parts en els col.legis.

S'estableix en cada col.legi una càtedra de parts, així com també a les poblacions cap de partit que no tinguin col.legi, per tal que les dones aspirants a llevadores no hagin d'abandonar, per llarg temps, les seves cases (art. I, cap. VI).

La càtedra estarà a càrrec d'un col.legiat. El tinent proposarà una terna a la Junta Superior de Govern i aquesta en triarà un i el nomenarà. La dotació de la càtedra serà de 2.000 rals de billó a l'any (art. II, cap. VI).

El catedràtic seguirà el mètode establert en aquestes ordenances per a la càtedra de parts del Reial Col.legi. El curs s'impartirà en els mesos d'abril i maig tots els dies que no siguin festius, de quatre a dos quarts de sis de la tarda, durant dos anys consecutius, i dos anys més de pràctiques amb el mateix catedràtic o amb una llevadora. Transcorreguts els quals podrà ser examinada i aprovada en l'art de partejar (art. III, cap. VI).

Els col.legis tenen la facultat d'examinar i aprovar les llevadores. L'aspirant haurà de seguir al procediment previst: sol.licitud, dipòsit, examen, votació i jurament. El títol l'expedirà el Reial Col.legi, com si hagués estat examinada en ell (arts. V i VI, cap. VI).

Els examinadors seran tres: el tinent, el cònsol i el catedràtic de l'assignatura, els quals rebran les propines en igual quantia que les assenyalades als examinadors del Reial Col.legi (art. VII, cap. VI).

Supressió dels metges constituïts en els col.legis.

Els col.legis antics que tinguin incorporats altres facultatius com metges o farmacèutics, hauran de separar-se per a formar ells sols col.legi (art. V, cap. I). Aquesta disposició afectarà a Lleida, donat que el seu col.legi era de metges i cirurgians.

Els metges, però, que, a més a més, tinguin la graduació de cirurgia, estaran subordinats als col.legis i al tinent (art. VII, cap. VII). Els doctors en medicina amb la graduació de cirurgia, pel que fa a la precedència en el col.legi, seguirà l'ordre d'antiguitat dels cirurgians i no dels doctors en cirurgia, donat que els col.legis s'atenen estrictament als cossos purament quirúrgics (art. III, cap. VIII).

3.3.2. Desaparició del Reial Col.legi de Cirurgia de Barcelona

El 1799 es posa en marxa una nova reforma de l'ensenyament, en la qual es proclama la unió de la medicina i de la cirurgia. Així s'exposa en la introducció (67):

"Teniendo la Cirugia y la Medicina un mismo objeto, esto es, preservar al hombre de las enfermedades y librarle de ellas cuando le dominan; el estudio de ambas facultades debe ser idéntico. Sentado pues este principio, se infiere una consecuencia tan obvia como legitima. Que es superfluo y aun perjudicial que el estudio de la Medicina y de la Cirugia se halle separado. Nuestros antepasados estaban en esta justa persuasión, pues establecieron que la Cirugia y la Medicina se estudiasen en unas mismas Escuelas, las Universidades, y que tuviesen unos mismos principios (.....) La Medicina y la Cirugia no pueden estudiarse bien teóricamente o prácticamente; el más excelente Professor especulativo y el más consumado práctico estan expuestos a caer en innumerables errores si les falta respectivamente los conocimientos e ilustraciones prácticas y teóricas. Así pues concluiremos que estas dos Facultades o más bien esta sola Facultad debe aprenderse teórico-prácticamente; lo primero debe guiar la práctica y lo segundo confirmar con datos, con experiencias, con

demostraciones la teoria en el mismo acto de las lecciones para que los estudiantes saquen de ellas el fruto correspondiente. La fuerza de estas razones es sin disputa lo que ha movido al Gobierno a fundir los Establecimientos expresados".

Després d'un seguit de vicissituds, l'1 de setembre de 1837 es trasllada provisionalment la Universitat de Cervera a Barcelona; el 1839 se suprimeixen les Junes Superiors Governatives de Medicina, Cirurgia i Farmàcia; el 1842 té lloc el trasllat definitiu de la Universitat de Cervera; el 1843 es crea la Facultat de Ciències Mèdiques -que més tard serà Facultat de Medicina- en la qual es refon el Col·legi de Cirurgia (68).

La desaparició del Col·legi de Cirurgia de Barcelona, suposaria també la fi dels col·legis estrictament quirúrgics.

A Lleida, l'any 1886, hi trobem constituït el Col·legi Mèdico-quirúrgic, fundat per un grup de metges joves sota la presidència del Dr. Camil Castells i Ballespi. I, a l'entrada del nou segle, s'instaura oficialment amb el nom actual de Col·legi Oficial de Metges de la Província de Lleida (69).

NOTES

(*) Abreviatures emprades:

AMLL = Arxiu Municipal de Lleida.

AHPL = Arxiu Històric Provincial de Lleida.

(ord.) = ordinació.

(1) Hi ha també confraries sota una advocació religiosa que no són de base professional i caràcter obligatori, els fins de les quals són l'exercici d'obres de pietat i caritat, i per a incrementar el culte públic del propi patró.

(2) AMLL. Privilegi 221. *Llibre Verd Major*, pp. 510-514: "...Sacra, Real Magestat. Com sie molt necessari per lo repos dels vostres poblats de Leyda tenir en pau les Confraries que son en dita Ciutat; Per tant Gispert Matheu Donsell, e Joan Serra Ciutada de dita Ciutat, Syndichs de aquella humilialment suppliquen a vostra Magestat vulla concedir, y atorgar als Pahers, y Concell de dita Ciutat los capitolis següents. E primerament suppliquen a vostra Magestat li placia consentir, y dar facultat als Pahers, y Prohomens de la dita Ciutat que puguén ordenar, y fer qualsevol Privilegis a ells ben vistos, y necessaris sobre les Confraries de Menestrals, y Pagesos de la dita Ciutat, així dels Mestres de casa Picapedrers, Ferrers, Cintres, com dels altres Oficis, y Confraries de la dita Ciutat, així e segons tenen los Concellers de Barcelona, no obstant qualsevol Privilegis que les dites Confraries tinguessen de poder ordenar, com sie cert que mes commodament miraran los Pahers, y Concell per lo be comú, que les dites Confraries particulars..."

(3) MOLAS RIBALTA, Pedro: "Gremios (II Historia del Derecho)", *Gran Enciclopedia Rialp*, vol. XI, Madrid, 1972, pp. 343-344. MOLAS RIBALTA, Pere: "Gremi", "Confraria", i "Col·legi", *Gran Enciclopèdia Catalana*, Barcelona, 1991.

(4) GRAS I DE ESTEVA, Rafael: *La Paheria de Lérida. Organización Municipal 1149-1770*, Sol y Benet, Lleida, 1911, p. 40.

(5) "Del Col·legi de Notaris de Lleida no se'n parla en els documents fins l'any 1448, però es evident que ja existia des de molts anys abans". DURAN CAÑAMERAS, F.: *El notariado en Lérida y sus comarcas* (Separata de la revista Ilerda, vol. XIX), Lleida, 1956, p. 18 (150).

(6) La Confraria d'Apotecaris i Especiers de principi del segle XVI, al final del segle, la trobem anomenada Confraria d'Apotecaris, i, pocs anys després, amb el de Col·legi d'Apotecaris o de "Confraria dels apothecaris y aromátichs". MESTRES PINTO, Francisco: *Contribución al estudio histórico de la Farmacia y de la Higiene en Lérida y su comarca*, Lleida, 1951, pp. 69 i 75.

(7) Mestres de cases, pedrapiquers, cubers, fusters, sabaters, blanquers, sastres, etc., que formaven les seves confraries. Un estudi sobre el grup artesanal des d'una perspectiva social, a HUGUET, Ramona: *Els artesans de Lleida (1680-1808)*, Pagès, Lleida, 1990.

(8) PASSOLA TEJEDOR, Toni: "La insaculación en la Paeria de Lérida en el siglo XVII", *Actes Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya*, vol. II, Barcelona, 1984, pp. 133-139, PASSOLA TEJEDOR, Toni: "Una oligarquia municipal: La Paeria de Lleida en el siglo XVII", *Manuscr. Revista d'Història Moderna*, núm 3 (maig 1986), Barcelona, pp. 151-173.

(9) AMLL. Privilegi de Felip II, 19 desembre 1591, cap. XI i XII, "Llibre Verd Major", ff. 629-630. Citat per PASSOLA: "Una oligarquia...", op. cit., p. 154, nota 7.

(10) USANDIZAGA SORALUCE, Manuel: *Historia del Real Colegio de Cirugía de Barcelona (1760-1843)*, Instituto Municipal de Historia, Barcelona, 1964, p. 22.

(11) El Consell General de la ciutat, en sessió de 12 d'abril de 1600, acordà que els senyors paers i prohomenia de Capbreu examinin i, si s'escau, modifiquin i decretin l'aprovació de les ordinacions: "Més fench per dits senyors Pahers proposat que la confraria dels metges y cirurgians de la present ciutat han fetes certes ordinacions per al bon regiment de dita confraria y suppliquen al consell general se servezca decretar aquelles. Acorda y delibera lo dit Magnífich consell general que los senyors Pahers y honorable promenia de capbreu vegen dites ordinacions y aquelles sils parra decreten del modo stan ordenades o de altra manera que millor Judicaran convenir al be dels poblats de la present ciutat y del comu de dita confraria" (en aquesta sessió hi consta com a paer segon el doctor en Medicina Macià Sabata i entre els consellers de la mà mitjana el mestre cirurgià Josep Puig). AMLL, reg. 434 (Consells), ff. 9r-10v. Cal dir que a l'Arxiu Municipal no es conserven els registres de la Prohomenia de Capbreu de l'any 1600. Pel que fa a antecedents de la confraria, el mestre Didaç Cívico l'any 1483 era cirurgià de l'hospital de Santa Maria de Lleida i formava part de la Prohomenia de la Salut o de l'Hospital, i l'any 1485 consta que pertanyia a la Confraria dels Sants Cosme i Damià. LLADONOSA PUJOL, José: *Noticia histórica sobre el desarrollo de la medicina en Lérida*, Col·legi Oficial de Metges, Lleida, 1974, p. 408.

(12) AMLL. Privilegi 221. *Llibre Verd Major*, pp. 510-514. Publicat per ESTEVE I PERENDREU, Francesc: "Ordinacions dels mestres de cases, pedrapiquers i cubers de Lleida (Any 1685)". Comunicació al I. Congrés de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, "Moviments Socials i Dinàmica Associativa". En curs de publicació.

(13) ESTEVE: "Ordinacions dels mestres de cases...", op. cit., p.

(14) LLADONOSA I PUJOL, Josep: *La Facultat de Medicina de l'antiga Universitat de Lleida*, Ed. Dalmau (Episodis de la Història), Barcelona, 1969, pp. 27-28. LLADONOSA PUJOL, José: *Noticia histórica sobre el desarrollo de la Medicina en Lérida*, Col·legi Oficial de Metges, Lleida, 1974, pp. 72 i 463-466. Joan I, per privilegi de 3 de juny de 1391 concedia a la Facultat de Medicina, cada tres anys, el cadàver d'un ajusticiat per a l'estudi de l'anatomia (BOFARULL, P.: *Colección de documentos inéditos del Archivo de la Corona de Aragón*, Barcelona, 1850, doc. CXXVIII, pp. 411-413. Reproduït a ESTEVE PERENDREU, Francisco: *El régimen jurídico del Estudio General de Lérida (s. XIII-XVIII)*, Pagès, Lleida, 1992, p. 139, nota 8.

(15) AMLL. Reg. 434 (Consells), ff. 31-34. Apèndix documental núm. 1.

(16) ESTEVE I PERENDREU, Francesc: "Distints nivells d'estudis per a graduar-se en Medicina a l'Estudi General de Lleida (ss. XIII-XVIII)", *Gimbernat* (Barcelona). Actes VIII Congrés d'Història de la Medicina Catalana, vol II. 23(1995), pp. 83-94.

(17) RUBIO GARCIA, Luis: "Los títulos conocidos del Estudio General de Lérida", *Miscelanea de trabajos sobre el Estudio General de Lérida*, I.E.I., vol II, Lleida, 1950, pp. 185-208. La regulació escrita del cerimonial és del segle XVI.

(18) A tall de curiositat, el 24 de febrer de 1660, feia testament Alfons Mauro, cirurgià, natural de la ciutat de Mesina al Regne de Sicília, resident a la ciutat de Lleida, AHPL. Reg. 297 (Not. E. Berenguer), ff. 252-252v.

(19) Jove és el grau de l'organització gremial superior a l'aprenent i inferior al mestre. També se l'anomenava oficial o fadrí. Llorenç Camats, jove cirurgià, habitant de Lleida, l'11 de febrer de 1653 reclamava el que li devia la ciutat de Lleida per les cures fetes en l'hospital del morbo. AHPL. Reg. 406 (Not. T. Capdevila), f. 72.

(20) "LAXATIU: adj. Laxant. Les tractives per virtut e per octoritat son les medicines laxatives. Medic. Part. 16. Llibre de les Medicines Particulars. Versió catalana trescentista del text àrab Tratado de los medicamentos simples de Ibn Wafid, autor médico toledano del siglo XI". ALCOVER, Antoni M.: *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca, 1985.

(21) Títol de doctor en Medicina d'Alfons de Cisneros, atorgat el 24 de maig de 1552. LLADONOSA: *Noticia histórica...*, op. cit. p.465.

(22) MOLAS RIBALTA, Pedro: *Gran Enciclopèdia Rialp*, op. cit., p. 343. MOLAS RIBALTA, Pere: "Fadrí", *Gran Enciclopèdia Catalana*, vol. 10, Barcelona, 1990, p. 446.

(23) Dessospitar: Examinar pericialment una persona o cosa per declarar el seu estat. ALCOVER: op. cit., p.334.

(24) AMLL. Reg. 397 (Consells), f. 43, publicat per LLADONOSA PUJOL, José: *Noticia histórica...*, op. cit., p. 320. I una dessospita feta a Lleida pels cirurgians Domingo La Torre i Joan Bargallo, el 4 de març de 1689: "Mosen Domingo La Torre y mosen Joan Bargallo cirurgians de la present ciutat de Leyda lo un de edat de coranta y sinch anys y lo altre de trenta anys poc mes o menos mediant jurament que tenen prestat en ma y poder del Señor Veguer diuhen y fan relació en lo modo y forma seguent = Señor lo dia present nos havem conferit en lo convent de la Santissima Trinitat fora los murs de la present Ciutat y havem trobat a Pere Mirasol damunt de

un llit y regoneixent aquell havem trobat vuyt ferides fetes ab instrument de foch com es escopeta, carrabina, o pistola de les quals ya tres mortals, la una en la cama dreta, y altra en la esquerra les quals passen los musculos majors de part a part con lecio de nerbis segons los señals denoten dites ferides son mortals no de necessitat sino molt peligrosas per ser los musculos parts de molt sentiment y fer cap en ells molts nerbis y privarse lo moviment per esser ells lo principal instrument segons doctrina de Guido, Calbo y altres, la tercera se ha trobat en lo excroto y fereix al testiculo de part esquerra y estes ferides no son mortals per ser la part de tan gran sentiment per raho de les dos tunicas exprematicas se componen al excroto y aixi mateix al testiculo segon doctrina de graves auctors y per tal las tinim, les sinch se troben tres al membre veri y dos a les ingles, estes son pardas y de poch cuidado pues no penetren, y aquesta es la relació que nosaltres fem en força del jurament que tenim prestat. Yo Domingo La Torre cirujano firmo la sobredicha relación por mi echa". AMLL. Reg. 839 (Crims), f. 557. Publicada per LLADONOSA I PUJOL, Josep: *Comentarios i aportacions documentals per a la història de la Medicina de Lleida*, Col·legi de Metges, Lleida, 1977, p. 54. El primer text escrit a Espanya sobre medicina legal és obra del cirurgià nat a Vilaller (Alta Ribagorça), professor i bibliotecari del Reial Col·legi de Barcelona, VIDAL, Domingo: *Cirugia Forense o arte de hacer las relaciones quirurgico-legales. Obra útil a los médicos, cirujanos y jurisperitos, así seculares como eclesiásticos*, Carlos Gibert y Tutó, Barcelona, 1783 (nova edició de l'any 1987 amb estudi previ de Jacint CORBELLA, Publicacions del Seminari Pere Mata, Barcelona).

(25) El 8 d'abril de 1626 era catedràtic de prima a l'Estudi General de Lleida. RIBERA, Enrique: "Figuras del Estudio General de Lérida en el Archivo Parroquial de San Juan Bautista", *Miscelanea de trabajos sobre el Estudio General de Lérida*, I.E.I., vol. II, Lleida, 1949, p. 72. LLADONOSA: *Noticia histórica...*, op. cit., p. 432.

(26) Empleat subaltern del Col·legi.

(27) AHPL. Reg. 202 (Not. G. J. Aparici), ff. 31-32 (en el document notarial consta Antoni Fortana, jove cirurgià, com un dels testimonis). I en una reunió del Col·legi de Notaris, de data 23 de juny de 1634, consta que hi havia dos priors, Marc Pellisser i Jacint Casanoves: AHPL. Ibidem, ff. 29-31.

(28) (9 d'octubre de 1622) "Al qual magnífich Consell General així Convocat y Congregat fonch per dits magnífichs señors Pahers proposat que attes lo dia de St. Cosme y St. Damià proppassat per la molta ocupació tingueren en la present Casa de la Paheria per lo cors se segui de la mort de la muller Andreu Ruffes no obstant eren Convidats per los señors metges, cirujians y apotecaris per lo offici y sermo en lo monastir de nostra Señora del Carme y de St. Domingo per dita ocupatio nols fonch possible acudirhi..." AMLL. Reg. 438 (Consells), ff. 22v-23.

(29) Catedràtic de Prima de la Facultat de Medicina de l'Estudi General de Lleida. Morí el 22 de novembre de 1650. RIBERA, Enrique: "Figuras del Estudio...", op. cit. p. 77. LLADONOSA, José: *Noticia histórica...*, p. 439-441.

(30) Morí el 5 de juliol de 1625 essent catedràtic de la càtedra segona de l'Estudi General, i era gendre del doctor en medicina Francesc Ferrer que morí el 17 de novembre de 1644. RIBERA, op. cit., p. 72. LLADONOSA, op. cit., p. 432.

(31) AMLL. Reg. 438 (Consells), ff. 22v-23r. En aquesta sessió del Consell General, de 29 d'octubre de 1622, hi figuren com a consellers de la mà major els doctors en medicina Francesc Nogués, Francesc Ferrer i Melcior Ferrer, i a la mà mitjana Francesc Ribes, cirurgià, i potser algun altre cirurgià donat que no hi consten les professions.

(32) L'11 d'abril de 1436 el Consell General de la ciutat aprova unes ordinations sobre moros i jueus de la ciutat de Lleida, d'entre les quals destaquem les referents a llevadores, apotecaris i medicaments: "Item que negun cristià ni crentiana no gos haver ni demanar palesament ni amaguada per madrina o per metgessa ninguna juhia ne mora ni apellar a llur cases aquelles quant alguna cristiana deuria cutaura. E qui contra farà encórreguen en pena e ban de C. sous o deu açots. E la mora o juhia madrina o metgessa en deu lliures o XX açots per quiscuna veguada de lo qual pena e bon amor ni gràcia nos puegue ésser feta. (...) Item més ordene lo present Consell General que negun specier ni altra qualsevol persona de la present Ciutat no gos ni lex ordonar en sos llibres ni obradors a negun juheí ni moro, ni juhia ni mora, per a obs de cristians ni penre receptes de aquells pelesament ni amaguada, e aço sots pena e ban de X lliures o XX açots per quiscuna veguada que contra serà fet". AMLL. Reg. 412 (Consells), ff. 47r-50r. Publicades per SANAHAJA, Pedro: *Lérida en sus luchas por la fe judios, moros, conversos, inquisición i moriscos*. I.E.I., Lleida, 1946, pp. 202-205. Aquesta prova de llinatge exigida per accedir al grau de mestre cirurgià i altres graduacions, perdura fins a finals de 1820 que deroga l'ordre que obligava a presentar els papers de neteja de sang en els llavors anomenats *Colegios Nacionales de Medicina, Cirugia y Farmacia*. USANDIZAGA, op. cit., p. 60.

(33) Els cirurgians de Barcelona s'agrupen en una confraria l'any 1400. Constituits en col·legi el Consells de la ciutat aprova unes ordinations l'11 d'abril de 1506 que estaran vigens fins que obtenen l'aprovació reial el 21 d'octubre de 1577, el qual privilegi serà confirmat per Felip II el 2 de desembre de 1585. CARDONER I PLANAS, Antoni: *Història de la Medicina a la Corona d'Aragó (1162-1479)*, Barcelona, 1973, p. 96. USANDIZAGA, op. cit., p. 131 (doc. primer). Sobre un estudi del manuscrit *Libro de gobierno (1796)* del col·legi de cirurgians de Barcelona, VALLRIBERA I PUIG, Pere: "El col·legi de cirurgians de Barcelona als últims anys del segle XVIII", *Gimbernat XXIII* (1995), pp. 263-272.

(34) Guido o GUY DE CHAULLIAC (Avinyó), metge dels papes d'Avinyó, autor del tractat *Chirurgia magna*, escrit el 1363. "L'obra de Guy fou traduïda a finals del XV del francès al català per Bernat de

Casaldovell, canceller de la Universitat de Barcelona, i Jeroni Masnovell, cirurgià, i fou aviat impresa quan s'introduí la impremta a Barcelona el 1492". CARDONER, op. cit., pp. 172 i 269.

(35) Sobre l'assignació de punts pel grau de doctor i llicenciat a l'Estudi General de Lleida, a RUBIO GARCIA, Luis: "Los títulos conocidos...", op. cit., pp. 185-208, doc. V (del segle XVI).

(36) Repartiment consensuat al del grau de doctor de l'Estudi General de Lleida. RUBIO: *Ibidem*. D'aquests àgaps en tenim un testimoni de principis del segle XV: en sessió del Capítol de la catedral de Lleida, de 20 d'abril de 1415, en la qual assisteix el canonge Alfons de Borja (any venint papa Calixte III), s'adoptà l'acord "de dispensar al mestre Francesc de Pedralbas, llicenciat en Medicina, de l'agap amb que tot doctor o mestre està obligat a obsequiar als canonges i mestres lleidatans, al rebre les insígnies del seu títol, sense que serveixi aquesta dispensa de precedent pel successiu" (ALTISENT, Joan B.: *Alonso de Borja en Lérida (1408-1423), después Papa Calixto III*, Lleida, 1924, p. 29 nota 4). Eren habituals aquests àgaps a les universitats i un altre exemple seria el de Fra Joannes Petrus Chizzola, Riparolensis, carmelita i degà de la Facultat l'any 1489, que segons la crònica oficial de la Facultat de Teologia, diu que el dia 27 de novembre de 1584 "fue doctorado y agregado al colegio (de lectores o maestros) con el unánime consentimiento de todos... y dio un buen banquete" (F. EHRLE: *I più antichi Statuti della Facoltà teologica dell'Università di Bologna*, Bologna, 1932, p. XI), citat per M. DE EPALZA: "Nuevas aportaciones a la biografía de Fray Anselmo de Turmeda", *Analecta sacra Tarraconensis* (Barcelona), XXXVIII(1965), p. 119, n. 106.

(37) 1 lliura (unitat de pes) = 12 uncies i equivalent a uns 400 grams al Principat. *Gran Enciclopèdia Catalana*, Barcelona 1991.

(38) El citonat és una confitura de ponc, fruit semblant a una llimona però més gros, d'olor agradable i polpa menys aspra que aquella. ALCOVER, Antoni M.: *Diccionari català-valencià-balear*, op. cit.

(39) Menja composta de pinyons cuits amb sucre i blanc d'ou. ALCOVER, op. cit.

(40) Practicant és el jove en pràctiques que l'autoritza el seu mestre per a fer cures.

(41) El salari corresponent a sis cures.

(42) Quan estigui insaculat en alguna de les bosses municipals.

(43) LLADONOSA I PUJOL, Josep: "Les crisis històriques", *Lleida problema i realitat*, Edic. 62, Barcelona, 1967, pp. 33, 37-38.

(44) LLADONOSA: *Noticia...*, op. cit. pp. 395, 408-409 i 441, respectivament, fa una breu ressenya biogràfica.

(45) Cal observar la minsa composició de la Junta de Govern (anomenada així i no Consell General), si la comparem amb la del Consell General reunit en sessió de 9 d'octubre de 1622 (vegis nota 28*) en el qual assisteixen 12 membres de la Mà Major, 10 de la Mà mitjana i 11 de la Mà Menor (AMLL. Reg. 438, f. 22v).

(46) CANDIT = Candi: sucre reduït a cristalls transparents, efectes d'una sèrie de clarificacions i d'una evaporació lenta. ALCOVER, op. cit., vol. 2, pp. 991-912.

(47) Apèndix documental núm 2. AMLL. Reg. 427 (Consells), ff. 44r-44v. En aquest acord se cita erròniament les ordinations de 27 d'abril de 1601, quan hauria de dir ordinations de 26 d'abril de 1600. He revisat els registres de l'arxiu municipal d'abril de 1601 i no hi ha cap referència d'ordinacions de metges i cirurgians.

(48) Sobre els estudis de medicina que s'impartiren, VAZQUEZ DOMINGUEZ, Antonio: "La formación del médico en la Universidad de Cervera (1717-1842)", *Asclepio*, V(1953), pp. 177-206.

(49) Tot i que per privilegi de Joan I, de 3 de juny de 1391, es concedeix a la Facultat de Medicina de l'Estudi General de Lleida, cada tres anys, el cadàver d'un ajusticiat per a l'estudi de l'anatomia, no es creà mai una càtedra exclusiva d'anatomia. Els estatuts de 18 de novembre de 1693 assenyalen que la càtedra d'anatomia no ha estat erigida i que no se'n pot crear una de nova per falta de dotació; no obstant, estatueix que la tercera càtedra de medicina llegirà aquesta disciplina i cada any farà tres disseccions sobre cadàvers, a les quals hauran d'assistir no solament els escolars mèdics, sinó també els escolars cirurgians i mestres de la ciutat. Aquests estatuts, però, creen una *catedrilla* de cirurgia amb salari anual de 30 lliures i obligació de curar els soldats malalts, i és probable que fos ocupada per un mestre en cirurgia. (AMLL. *Llibre Verd Major*, pp. 998-999 i 1.004. ESTEVE, "Distints nivells...", op. cit., pp. 89-90).

(50) LLADONOSA: "Les crisis històriques", op. cit., p. 39. Sobre la delimitació i població del corregiment de Lleida, IGLÉSIES, Josep: "El corregiment de Lleida", *Centro comarcal leridano* (Barcelona), núm. 90 (agost 1965), pp. 19-27.

(51) LLADONOSA PUJOL, Josep: "Las ordenanzas del Colegio de Médicos y Cirujanos de la ciudad de Lérida del año 1753", *Anales 1975 del Ilustre Colegio Oficial de Médicos de la Provincia de Lérida*, Lleida, 1975, pp. 130-146.

(52) Pàg. 130. Pensem que per errada tipogràfica consta 1601, donat que anteriorment cita la data correcta.

(53) RIERA I BLANCO, Manuel: "La confraria dels Sants Cosme i Damià de la ciutat de Vic i el privilegi de l'any 1599". En curs de publicació a *Gimbernat* (Jornada Commemorativa del XXV Aniversari dels Congressos d'Història de la Medicina Catalana. 1995).

(54) *Reglamento aprobado por S.M. para la formación del nuevo Colegio de Cirugia, que ha resuelto establecer en el Hospital Real de la plaza de Barcelona, con el fin de que en él se enseñe esta Facultad, segun se practica en el de Cadiz, el qual es su real voluntad se observe por todos los individuos del expresado Colegio sin*

la menor variación interin se forma la Ordenanza General, que comprenda el todo de las partes de que deberá constar su gobierno, régimen y disciplina, y asegurar con las reglas de ella, que sus Reales Ejércitos, los Regimientos y el Estado sean asistidos de idóneos profesores de esta Facultad. 12 de diciembre de 1760, Joan Nadal, Barcelona, 1761. Publicat a USANDIZAGA, op. cit. pp. 135-143.

(55) Pere Virgili i Bellver (Vitalonga del Camp, Tarragonès, 15-II-1699 - Barcelona 6-IX-1776). Cursà estudis a Montpeller i a París, deixeble de Levret, exercí de cirurgia militar, agregat als hospitals de Tarragona i València, passa després a Cadis on J. La Combe havia iniciat una tasca renovadora a l'hospital de la marina. El 1743 torna a París amb un ajut oficial de Felip V. El 1748 ocupà el càrrec de cirurgia major de la marina i, amb l'ajuda del marquès de La Ensenada, aconseguí de fundar el primer centre d'ensenyament quirúrgic d'acord amb els nous models il·lustrats, el Col·legi de Cirurgia de Cadis (1748). La seva tasca a Cadis durà fins el 1758, que fou nomenat primer cirurgià de cambra de Ferran VI i es traslladà a Madrid. Amb l'adveniment de Carles III fou substituït en el càrrec, fins el 1763. Les seves gestions durant aquests anys se centraren en la creació del Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona, del qual fou director fins a la seva mort (RIERA I PALMERO, Joan: *Gran Enciclopèdia Catalana*. CALBET I CAMARASA, Josep M.; CORBELLA, Jacint: *Diccionari biogràfic de metges catalans*, vol. III, R-Z i Addenda, Publicacions Seminari Pere Mata, Barcelona, 1982, pp. 173-174).

(56) Foren nomenats tres cirurgians francesos Llorenç Roland, cirurgia major i primer mestre, Pere Maville i Joan Rancó, i dos cirurgians de l'Hospital Reial (Hospital de la Santa Creu) Josep Pahisa i Francesc Puig. Aquest últim també exercirà de secretari. MASSONS I ESPLUGAS, Josep Maria: *Francesc Puig (1720-1797) i els cirurgians del seu temps*, Publicacions del Seminari Pere Mata, Barcelona, 1993, p. 13.

(57) *Estatutos i ordenanzas generales que S.M. manda observar a los Colegios i Comunidades de Cirujanos, establecidos en Barcelona, Cadiz y en todo el Principado de Cataluña para la enseñanza de la Cirugia, Exámenes de los Profesores y un gobierno económico*. 1764, Thomas Pífferrer, Barcelona, 1764. USANDIZAGA, op. cit., publica l'exposició de motius i l'índex, pp. 145-147. Cal assenyalar que quatre anys després de la promulgació d'aquestes ordenances generals, en virtut de la Reial Cèdula de 20 de desembre de 1768, foren suprimides les càtedres d'anatomia i cirurgia de la Universitat de Cervera, disposant que per exercir la Facultat de Cirurgia en el principat de Catalunya caldria examinar-se i aprovar en el Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona i que els metges graduats en la Universitat de Cervera haurien d'assistir durant un curs en el citat Reial Col·legi per a l'estudi de l'anatomia (LLADONOSA, *Noticia...*, op. cit., p. 113).

(58) MASSONS, op. cit., p. 26.

(59) Vegeu la nota 57.

(60) Erradament el text publicat diu setembre.

(61) Sobre les intronissacions, ordres i controvèrsies de Francesc Puig, secretari del Reial Col·legi, amb el Col·legi de Lleida (entre els anys 1764-1781) referents a eleccions per a ocupar càrrecs en la Junta de Govern, que dividiren el Col·legi de la ciutat en dues faccions, protagonistes de les quals foren Salvador Vidal, Joan Puig i Lluch, Benet Lavedan, Francesc Boixadors, Jaume Ferrarons, Antoni Fort, Josep Romeu, Macià Massana, Jaume Torres, i Josep Ferrer i Leonar (aquest últim actuava de secretari i era graduat de cirurgia a Barcelona i llicenciat en medicina per Oseca), o sobre l'afar del jove cirurgià Antoni Lavedan i Gallart que anys després fou nomenat cirurgià de cambra de S.M., a MASSONS, op. cit., pp. 49-60.

(62) Llevadors, llevadores, dentistes o oculistes.

(63) *Ordenanzas de S.M. que deben observarse por el Real Colegio de Cirugia de Barcelona, cuerpo de cirugia militar, Colegios subalternos y cirujanos del Principado de Catalunya*, Imprenta Real, Madrid, 1795.

(64) Donat que tot seguit ens referirem a la part cinquena d'aquestes ordenances, solament indicarem l'article i el capítol.

(65) Aquestes ordenances modifiquen les anteriors pel que fa a estudis, pràctiques, exàmens i títols, regulant, a part dels de sagnador, cirurgia romancista i cirurgia llatí, els de llicenciat (sis anys d'estudis, dos de pràctiques i tres exàmens) i doctor en cirurgia (un examen després de ser llicenciat).

(66) "¿Jura Vmd. sobre esa señal de Cruz observar lo que le corresponda como á individuo de este Colegio; cumplir bien i fielmente los empleos que tuviere en él; no contravenir en manera alguna á lo prevenido en las Reales Ordenanzas de Cirugia del Principado; cooperar por su parte al buen orden del Colegio, gobierno de la Facultad en este Corregimiento y sus progresos, y guardar la mayor armonia y confraternidad con sus Comprofesores?" El pretendent respondrà: "Si Juro".

(67) *Reales órdenes expedidas en el año 1799 por la primera Secretaria de Estado para la reunion del estudio y ejercicio de la Medicina y Cirurgia y erección de una Junta de Gobierno de esa Facultad reunida*. Juan Francisco Pífferrer, Barcelona, 1799.

(68) USANDIZAGA, op. cit. pp. 119-128. LLADONOSA, *Noticia...*, op. cit., pp. 122-127.

(69) LLADONOSA, *Ibidem*, p. 354

APENDIX DOCUMENTAL

1

1600, abril, 26. Lleida.

Ordinacions de la Confraria i Col·legi de Doctors en Medicina i Mestres en Cirurgia de Lleida.

AMLL. Re. 434 (Consells), ff. 31-34.

Ordinacions de la Confraria dels gloriosos metges Sant Cosme y Sant Damià y dels doctors en medicina y mestres en cirurgia les quals supliquen los majorsals de dita confraria que los Srs. Pahers y Consell General manen decretar y son del tenor següent.

1. Primo que ninguna persona de qualsevol grau o conditio sie que no sia gosada de curar de medicina ni de cirurgia que no sia examinat per lo col·legi dels doctors en medicina i mestres en cirurgia sots pena de deu lliures per quescuna vegada dividides en tres parts la una peral acusador la altra peral meri executor y la altra per a la caixa de la confraria.

2. Item si acas algu se voldra examinar aie de provar lo linatge de part de pare y de part de mare que no sia moro ni jueu y lo maiorals mes antich aie de anar a ces costes de dit examinant a sa terra si foraster sera, y si sera de lleida aie de provar de la mateixa manera prestant causio lldonia del gasto i lo gasto que lo dit maiorals a de fer les proves de dit examinant aien de ser taxat per lo sobredit Col·legi y si dit prior i maiorals contrafaran dita ordinatio caiguen en pena de deu lliures per quescuna vegada aplicadores per al sobre dit. Plau.

3. Item que qualsevol jove ques voldra examinar aie de tenir sinch anys de practica neta, so es tres anys de lleida y dos fora de ela, ab tal empero que sie de mestre de col·legi aso es en barcelona y en girona en tortosa en valencia o en paragoza y dos de aprenen y que sie tambe de mestre de col·legi y que les proves de dit acasus aie de fer com en la segona ordinatio esta dit. I si dit prior i maiorals contrafaran a dita ordinatio caiguen en pena de deu lliures aplicadores per al sobre dit.

4. Item que qualsevol cirurgia ques voldra examinar aie de pagar lo que ab la ordinatio constara, so es al prior i maiorals de dita confraria deu rals dos parells de guans dos lliures de confits fins, vuit onzes de sitronat y vuit de penyonada y vuit de masapa; y a la caixa de la confraria sinch lliures y quatre reals de sagel; y al pare de algun examinan y aura se li done la mateixa portio que al prior i maiorals y al darer examinat dit lo porter se li dine doble de confitura y guans com a prior; y si dit prior y maiorals contrafaran a dita ordinatio caiguen en pena de deu lliures aplicadores per al sobre dit.

5. Item que als altres d.d. (doctors) en medicina y mestres en cirurgia sels done la mitat que al prior y maiorals y al notari una porcio de confitura com a mestre en cirurgia y al manador miga porcio y sinch sous. I si dit prior y maiorals contrafaran a dita ordinatio caiguen en pena de deu lliures aplicadores per al sobre dit.

6. Item si algu se voldra examinar lo dit prior y maiorals que aquet any se trobaran de dita confraria de St. Cosme y St. Damià aien de seguir la forma seguen so es que li donen puns com de bon costum ses tingut per temps de un mes so es que aien de pendre un tractat de guido y que li donen puns del dit tractat de guido com se usse en lo col·legi dels d.d. en medicina. I que dit prior y maiorals no puguin donar puns que no sia a congregat tot lo col·legi, o, la maior part I que lo doctor en medicina y mestres en cirurgia que y faltara a donar los puns se li leve un ral de la porcio y al prior y maiorals sels leve tres sous y aquest diner sie aplicat a la caixa de la confraria I si dit prior y maiorals contrafaran a dita ordinatio caiguen en pena de deu lliures aplicadores per al sobre dit.

7. Item que ningun prior y maiorals que aquet any se trobaran no permeten que ningun mestre en cirurgia presente a ningun jove al col·legi pera examen sino sera lo dia de St. cosme y St. damia y que no sen pugue presentar sino dos quiscun any a us y practica de barcelona I que lo examen se aie de fer en casa del prior que aquet any se trobara I faltan el en casa del maiorals cirurgia mes antich I si dit prior y maiorals contrafaran a dita ordinatio caiguen en pena de deu lliures aplicadores per al sobre dit.

8. Item que sempre y quan sera manat per lo dit prior y maiorals a juntar col·legi y los doctors en medicina y mestres en cirurgia noi asistan caiguen en pena de miga liura de sera y lo prior y maiorals y faltaran caiguen en pena de una liura de sera per a la luminaria dels gloriosos metges St. cosme St. damia si acas no i aura just empediment I si cas dit prior y maiorals contra faran a dita ordinatio caiguen en pena de deu lliures aplicadores per al sobre dit.

9. Item que qualsevol jove que eixira de casa de algun mestre examinat no puga parar botiga a coranta portes per qualsevol costat que sie ni tampoc de davant sino sera en la plasa sos pena de deu lliures per quiscuna vegada aplicadores per al sobre dit.

10. Item que qualsevol jove que eixira de casa de algun mestre en cirurgia no puga entrar en casa de ningun altre mestre que no pasen dos botigues de cirurgians per qualsevol costat que sie ni tampoc de davant, o, ab tal empero que lo mestre que abans estave le done licencia y sino caigue en pena deu lliures quiscuna vegada tambe lo mestre quel pendra com lo jove estara I que lo dit prior y maiorsals que aquel any se trobaran aien de executar la sobre dita ordenacio sos pena de deu lliures aplicadores per al sobre dit.

11. Item que ningun mestre en cirurgia no puga pendre ningun aprenen que sie eixit de casa de algun mestre sens complir lo tems que ab el stave consertat sos pena de deu lliures per quiscuna vegada aplicadores com alt es dit y executadores al prior y maiorsals de dita confraria.

12. Item que si acas alguna viuda dexada de algun mestre en cirurgia restara ab fills, o, filles puga tenir botiga fent entan lo fill aiera pres stamen, o, la filla sera casada y si acas lo fill de dita viuda aura pres altre stamen, o, la filla sera casada no puega tenir botiga si no es lo any del viudatge y al cap del any sie manat a la dita viuda que plegue la botiga sos pena de deu lliures per quiscuna vegada aplicadores al sobre dit y si dit prior y maiorsals contra faran dita ordinatio caiguen en les sobre dites penes aplicadores com de sobre es dit.

13. Item que qualsevol mestre en cirurgia, o, praticant que sera cridat en alguna cura que altre cirurgia, o, pratican la curas no puga curar de una cura en avant, o, ab tal empero que lo mestre, o, praticant que avans curave li done lisenia, o, sie pagar de sis dietes sos pena de deu lliures per quiscuna vegada aplicadores als sobre dits que lo prior y maiorsals aien de executar la dita pena.

14. Item que los priors y maiorsals que son i per tems seran aien de donar comptes als maiorsals nous que vindran dins termini de un mes sos pena de no concorre de tres anys a prior ni maiorsals y si dit prior y maiorsals que aquel any se trobaran caiguen en pena de deu lliures aplicadores al sobre dit.

15. Item que los comptes se aien de donar en casa del prior nou y a els aien de assistir los priors y maiorsals vels y per ana quel dia sels asigne dos reals a cada hui y al notari un real y al manador un sou y aquets diner se aie de pagar de la caixa de la confraria si ni aura I si dit prior y maiorsals nous y vels contra faran dita ordinatio caiguen en pena de deu lliures per quiscuna vegada aplicadores al sobre dit.

16. Item mes que la caixa de la confraria aie de star en casa del prior nou que aquel any se trobara I que en dita caixa aie de aver dos claus I que dites claus les aien de tenir los maiorsals que aquel any se trobaran I si dit prior y maiorsals contra faran dita ordinatio caiguen en pena de deu lliures aplicadores als sobre dits.

17. Item si acas lo notari, o, manador de dita confraria aura menester en casos de medecina, o, sirurgia que lo prior y maiorsals aien de curarlos tantes quantes vegades sie menester y si acas dit prior y maiorsals contra faran a dita ordinatio caiguen en pena de una lliura de sera per a la lumenaria de St. cosme y St. damia.

18. Item que ninguna doctor en medicina y mestre en cirurgia no puga concorre a prior ni maioral que no asistesque a lo offici y a la extractio de prior y maiorsals I si acas dit prior y maiorsals vels deixaran concorre als que presens nos trobaran caiguen en pena de deu lliures aplicadores al sobre dit.

19. Item que lo endema de la festa dels benaventurats S. cosme y St. damia aien de assistir lo prior y maiorsals nous al aniversari en lo monestir de nostra Señora del carne, o, a, on se fara la festa sos pena de una lliura de sera per a la lumenaria dels gloriosos metjes St. cosme y St. damia.

20. Item que ningun mestre en cirurgia no puga donar ninguna medicina laxativa si no es en cas de nessesitat sos pena de deu lliures aplicadores als sobre dits.

21. Item que ningun doctor en medicina no puga fer ninguna sagnia en lleida sino sera en cas de necesitat sos pena de deu lliures aplicadores als sobre dits.

22. Item que sempre y quan se aura de judicar ninguna cura, o, desuspitar algun nafrat que aien de pagar als doctors y cirurgians a quiscu de ells un ducat com stat fins asi de bon costum en casa de la ciutat I si acas algun doctor en medicina, o, mestre en cirurgia contra fara dita ordinatio caiguen en pena de deu lliures aplicadores als sobre dits.

23. Item que quescun any vuit dies abans de la festa dels gloriosos metjes St. cosme y St. damia se aie de fer la plega de la confraria dels sobre dits Sants lo prior y maiorsals que aquel any se trobaran per los confreres de dita confraria y

lo diner ques piegara sie donat en comptes al prior i maiorals nous que vindran sos pena de sinch lliures per quiscuna vegada que contra faran a dita ordinatio aplicadores als sobre dits.

24. Item que si acas algun prior y maioral no executara les penes que en les ordinatis stan posades que lo prior y maiorals nous que vindran en los comptes que donaran los sie demanat y fet restituir y a ques enteres de diner ques de la caixa de la confraria I si no que sien executats en pena de deu lliures per quescuna vegada I si dit prior y maiorals contra faran a dita ordinatio caigue en pena de deu lliures aplicadores com de sobre es dit.

25. Item que ningun doctor en medesina ni mestre en chilurgia que no tingue abitasio continua en la siutat de lleida encara que sie examinat per dit colegi y lo prior y maiorals aien de defensar que noi entren y si dit prior y maiorals contra faran a dita ordenatio caigue en pena deu lliures aplicadores als sobre dits.

Ordinacions dels doctors en medecina y mestres en cirurgia de Lleida donades a 26 de abril del any 1600 (foli 34v).

2

1712, agost, 13. Lleida.

Reforma de les Ordinacions del Col·legi de Doctors en Medicina i Mestres en Cirurgia.

AMLL. Reg. 472 (Consells), ff. 44r-44v.

Die Decima tertia Mensis Augusti Anno a Nativitate Domini Millesima Septingentesima Decimo Secundo Ilerda. Los Molt Illtres. Srs. Dn. Francisco de Guila y Escola, Esteve Miret y Francisco Puigcantó lo present y corrent Any Pahers de la ciutat de Lleida Manaren ajuntar la Illtre. Junta de govern en la Sala Inferior de la casa de la Paheria de dita ciutat en la qual convocació intervingueren y foren presents dits Molt Illtres. Srs. Pahers y los seguerits.

Ma Major Dr. Jaume Aran, Dr. Jaume Claver, Dr. Joan Baptista Sabata.

Ma Mitjana Josep Gorda, Josep Bealdu, Domingo de Dios (Josep Calbis substituït de Bealdu).

Ma Menor Domingo Sales.

Als quals així convocats fonch proposat que per part dels Priors y col·legi de cirurgians de la present ciutat Se ha donat suplica que ha ohit V.Sa. respecte de regular los gastos dels examens dels ques passen Mestres cirurgians de la present ciutat com son propines de mes en vista dels grans abusos Se experimentaben antes de la pasada guerra. Per ço Se propose a V.Sa. a fi de que delibere lo fahedor.

Acorda per aclamació dita Illtre. Junta de govern que se regule lo gasto segons esta estatuit en les penultimes ordinacions del col·legi pagant les propines a Saber es a quisquun de dits Srs. Pahers y Sindich deu sous Moneda Barcelonesa un parell de guans una lliura de confitura blanca y altra lliura Composta de quatre onses de Marsapà quatre onses de piñonada y quatre onses de candit. I en cas que esta ultima lliura per lo Missero del temps ocorre nos pugues practicar per falta de confitures de dites especies que la deuben Compondrer ques reduesca en altra lliura de confitura blanca. Als Srs. Drs. en Medicina y Cirurgians que assistiran al exaroen la Mateixa propina y en la mateixa Conformitat al Notari. Al Pare que patrocine y Priors del col·legi propina doble y que a la caixa del Col·legi hage lo examinando de pagar propina en diners que son sinch lliures vuit sous Barceloneses en conformitat de la ordinacio 4 de les penultimes fetes en vint y Set de abril de Mil Siscentis y hu y que a mes de això hage de servir lo examinando al hospital general de Pobres Malaits de la present ciutat en lo que sia necessari de sa facultat per lo termini de dos anys en companya de altre cirurgia per sos Mesos alternativament.